

Vint-i-cinc anys després, demanar-se si la transició fou reforma o ruptura no té un interès historiogràfic rellevant, encara que sí, indubtablement, mediàtic. Avui podem dir que la transició fou l'entesa entre els sectors amb més voluntat de supervivència política i econòmica del franquisme i l'oposició democràtica. En suma, fou un punt de trobada entre franquistes i antifranquistes, és a dir, una reforma sense ruptura tot i que el punt d'arribada, l'estat de dret i democràtic, representa una profunda ruptura amb el punt de partida. Així doncs, mitjançant una reforma pactada, la dictadura es dissol i dona pas a un nou marc jurídic que culmina en les eleccions al Parlament espanyol i l'establiment de la Generalitat provisional (1977), la redacció d'una Constitució consensuada entre les diferents forces polítiques (1978) i l'aprovació dels Estatuts d'Autonomia de Catalunya i Euskadi (1979), del País Valencià (1982), Balears (1983) i de la resta de comunitats entre 1981 (Galícia) i 1983 (Castella i Lleó). El preu fou, però, l'amnèsia, l'oblit del passat. Només així, es deia, era possible la reconciliació entre els que havien patit la repressió i els que l'executaven, entre les víctimes i els botxins. Un preu, sens dubte, massa elevat.

La transició. El procés conegut com la transició va ser, fonamentalment, un període d'acceleració històrica, en què passaren moltes coses transcendents en molt

Reforma o ruptura?

La transició fou un punt de trobada per aconseguir molt però a un preu, l'oblit, sens dubte massa elevat.

Text d'Antoni Segura i Mas.

poc temps. Això no passava des de la Segona República. En la transició, i considerant el període més decisiu des del nomenament d'Adolfo Suárez com a cap de Govern (juliol de 1976) a les eleccions al Parlament espanyol (juny 1977), es produeix el desmantellament de les institucions franquistes; la legalització dels partits; l'amnistia política; els embats violents de l'extrema dreta, d'ETA i dels GRAPO; la celebració d'eleccions democràtiques amb victòria de la UCD.

La lluita contra la dictadura s'organitzà en acabar la Guerra Civil, però no assolí la mateixa intensitat arreu de l'estat. D'una banda, l'esquerra es trobava més ben articulada en les grans concentracions industrials (Catalunya, País Basc i Astúries), a la capital de l'estat i en algunes comarques de l'Espanya latifundista (Andalusia). De l'altra, a Catalunya i Euskadi, la pèrdua de les llibertats individuals i democràtiques fou indissociable de la pèrdua de les llibertats nacionals. A Catalunya, el fet nacional es convertí en patrimoni polític col·lectiu de tota l'oposició democràtica al franquisme, de tal manera que l'Assemblea de Catalunya, el primer organisme unitari de l'oposició, fou creat el 7 de novembre de 1971; mentre que, a Espanya, el primer organisme unitari, Coordinación Democrática (la Platajunta), no aparegué fins el març de 1976.

El 22 de juny de 1976 s'iniciava al Palau Blaugrana el Congrés Constituent del PSC-C amb el primer gran míting polític posterior a la Guerra Civil. Un mes després, el 29 de juliol, se celebrava al Palau d'Esports el primer míting autoritzat de l'Assemblea de Catalunya, i el 4 de juliol havia començat la Marxa per la Llibertat sota el lema "Poble Català, posa't a caminar". La tarda de l'Onze de Setembre de 1976, a Sant Boi, localitat on va morir Rafael Casanova, unes cent mil persones participaven en la primera Diada Nacional de Catalunya autoritzada. Aquell mateix se-

EL TEMPS

tembre, el Govern d'Adolfo Suárez feia públic el Projecte de Llei per a la reforma política, que establia la convocatòria d'eleccions per sufragi universal, directe i secret al Congrés i al Senat abans del 30 de juny de 1977. Finalment, les Corts franquistes aprovaren la llei i es fixà la data del 15 de desembre per a la celebració del referèndum sobre la reforma política. Havia triomfat el "De la ley a la ley, pasando por la ley" que propugnava Torcuato Fernández de Miranda. Es complia, per tant, amb la legalitat vigent heretada de la dictadura; però s'invertia l'ordre dels factors de les propostes rupturistes, ja que primer serien el referèndum i les eleccions i després l'elaboració de la Constitució. L'oposició era massa feble per imposar la ruptura i es trobà atrapada entre el desig de no fer encallar la reforma i la recança de renunciar als seus plantejaments; la seva posició oscil·là entre demanar, sense gaire insistència, una abstenció activa (socialistes i comunistes) o acceptar implícitament el triomf del Sí (democristians, liberals i socialdemòcrates). El resultat fou el previsible: una participació del 77,7% (amb percentatges una mica més baixos a Catalunya i Galícia i una forta abstenció al País Basc) i un 94,1% de vots favorables a la reforma política.

La Llei de Reforma Política obrí les portes a la legalització dels partits, però, també a un període d'incertesa i de violència. Abans d'acabar l'any, Santiago Carrillo, secretari general del PCE, tornava a Espanya, el Govern suprimia el Tribunal de Orden Público (TOP), que durant tretze anys havia estat un dels mecanismes de repressió més efectius de la dictadura, i Suárez iniciava una primera ronda de converses amb l'oposició. Al mateix temps, el país vivia una escomesa violenta contra el procés de transició: 11 de desembre, els GRAPO segresten Antonio María de Oriol, president del Consell d'Estat, membre del Consell del Regne i representant del sector més immobiliari del franquisme (el búnquer) i del poder econòmic; 23 de gener, l'extrema dreta assassina un estudiant que es manifestava en favor de l'amnistia; l'endemà, un escamot de l'ultradreta mata cinc persones en un despatx laborista vinculat al PCE del carrer Atocha de Madrid i els GRAPO segresten el president del Consell Suprem de Justícia Militar, el tinent general Villaescusa; 28 de gener, els GRAPO assassinen dos policies i un guàrdia civil a Madrid; 11 de febrer, la policia allibera Oriol i Villaescusa i els GRAPO maten un inspector de policia. Van ser dos mesos durs, perquè els franquistes conservaven tots els ressorts del poder, inclòs l'alt comandament de les forces armades, i la violència podia justificar un cop d'estat.

A mitjan febrer, la tensió disminuï i el Govern aprofità (17 de març) per ampliar l'amnistia concedida el juliol de 1976, tot i que els militars de la UMD mai han pogut tornar a l'exèrcit. Restava pendent la qüestió de la legalització del PCE, que xo-

Les parets dels carrers van servir de reflex fidedigne dels anhels que despertava el que ara es coneix com a transició. Unes esperances que, en molts casos, quedarien incomplertes.

icava amb les reticències dels alts comandaments de l'exèrcit –formats en la Guerra Civil. El 9 d'abril de 1977 (Dissabte Sant), de manera gairebé clandestina (molts ministres no coneixien la decisió), Suárez procedí a la legalització del PCE. La decisió fou mal rebuda a les forces armades i s'estigué molt a prop d'un cop d'estat militar. S'havia superat, però, la prova de foc i el camí per a les primeres eleccions democràtiques semblava desbrossat, incloses les qüestions de detall: el PCE acceptà la monarquia i la bandera monàrquica i es legalitzaren tots els partits, excepte ERC i altres partits de l'extrema esquerra, que no foren legalitzats fins després de les eleccions.

Una reunió clandestina de l'Assemblea de Catalunya. A la primera fila, al centre de la imatge Josep Benet; i, al seu costat, Jordi Carbonell, Xavier Folch i Rafael Ribó. A la taula hi ha Miquel Sellarès i Pere Portabella.

Eleccions. El 15 de juny de 1977 tenien lloc les eleccions al Parlament espanyol. El record de la Guerra Civil, el carisma de Suárez, la proporcionalitat corregida del sistema electoral i el mínim de 3 diputats per província donaren una clara victòria al partit del govern, tot i que no obtingué la majoria absoluta. Els resultats recompensaren, sens dubte, l'esforç polític de Suárez per fer la travessia des de la dictadura fins a l'estat de dret i democràtic i posaren fi definitivament al somni rupturista. Les eleccions de 1977 foren, també, el triomf d'una generació de polítics (Suárez, González, Carrillo, Pujol, Fernández Ordóñez, Martín Villa, Garrigues...) capaços de vivèncer les diferències ideològiques i posar-se d'acord per trobar una sortida consensuada a la dictadura.

A Catalunya, l'opció política més votada fou la dels Socialistes de Catalunya, seguida del PSUC i del Pacte Democràtic per Catalunya, mentre la UCD havia de conformar-se amb el quart lloc. Més de la meitat dels electors catalans votaren opcions d'esquerres i més de les tres quartes parts opcions que defensaven el restabliment de les institucions d'autogovern i l'Estatut de 1932. El component diferencial es mantenia en peu. Al País Valencià triomfà el PSOE, seguit a curta distància per la UCD. Els dos partits majoritaris acapararen les dues terceres parts dels vots i deixaren pas a un sistema de bipartidisme imperfecte en què la resta de formacions polítiques tenien una representació molt minoritària o no arribaven al llindar del 3% (cas del socialisme nacionalista). A Balears, en canvi, la UCD va treure més del 50% dels vots i més que duplicava en vots al PSOE, mentre que la Unitat Socialista (coalició de to nacionalista) n'aconseguia el 5%, una mica més que el PCE i el nacionalisme centrista. Tanmateix, la comunió cultural i lingüística dels Països Catalans es mantenia viva, tot i que el nou marc juridicoconstitucional no hi jugava a favor, perquè prohibia qualsevol tipus de federació o col·laboració política entre comunitats. Les polítiques de les respectives comunitats i l'acció del Govern de Madrid i dels partits estatals afebliren aquesta comunió a mesura que avançava la dècada dels vuitanta.